

LEYLEKLERLİ TANIMA REHBERİ

Bu kitapçık, Birleşmiş Milletler Küresel Çevre Fonu (GEF), Küçük Destek Programı (SGP)-Türkiye'nin mali desteği ile yürütülen Beyşehir'de Çevre Koruma ve Ekoturizm Projesi kapsamında Doğal Denge Derneği tarafından hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Bizim	
Leyleklerimiz.....	1
Dünya’da Ve Türkiye’de Leyleklerin Dağılımı Ve Popülasyonu	1
Korunma Durumları.....	2
Habitatları(Yaşam Alanları).....	3
Görünüşleri Ve Davranışları.....	3
Leylek Yuvaları.....	4
Leyleğin Hayatı.....	5
Besinleri.....	7
Göçleri.....	8
Leyleklerin Yaşamsal Sorunları.....	9
Dünya Kültüründe Leylek.....	10
Leylekler Hakkında Özet Bilgiler.....	12
Kaynaklar.....	12

LEYLEKLERİ TANIMA

BİZİM LEYLEKLERİMİZ

Dünyada toplam 9800 kuş türü olduğu bilinmektedir. Son durumuyla, Türkiye'deki kuş türü sayısı (avifaunası) yakın zamanda soyu tükenmiş kuşlar da dahil olmak üzere, 456'dır.⁽¹⁾

Beyaz Leylek, 6 cins ve 19 türe sahip leylekgiller (*ciconiidae*) familyasının *ciconia* cinsinin 6 üyesinden biri olan yarı-sucul büyük bir göçmen kuştur. Ülkemizde 2 tür leylek yaşamaktadır: Beyaz Leylek (*Ciconia ciconia*) ve Siyah Leylek (*Ciconia nigra*).

Beyaz Leylek (*Ciconia ciconia*)

Siyah Leylek (*Ciconia nigra*)

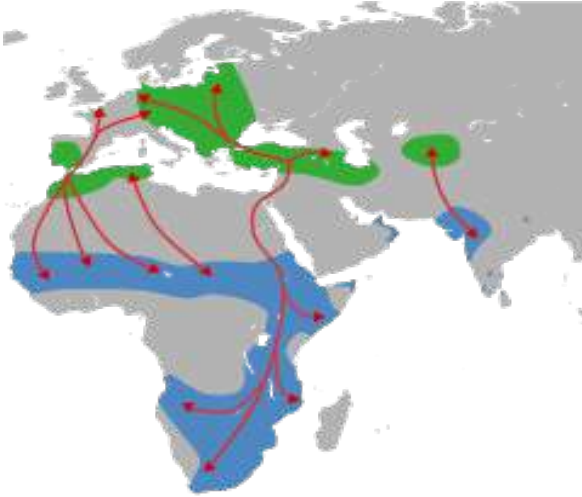
Beyaz leyleklerin iki alt türü vardır, bunlar:

- ***Ciconia ciconia ciconia***: Linnaeus tarafından 1758 yılında tanımlanan bu alt tür Avrupa'dan kuzeybatı Afrika'ya ve Asya'nın en batısından Afrika'nın doğusuna kadar olan alanda ürerler ve kışları esas olarak, Afrika'da Sahra Çölünün güneyinde geçirirler.⁽²⁾ Ancak bazıları kışları Hindistan'da geçirmektedir.⁽²⁾
- ***Ciconia ciconia asiatica***: Rus doğa tarihçisi Nikolay Severtzov tarafından 1873 yılında tanımlanan alt tür. Türkistan'da ürerler ve kışları İran ile Hindistan arasında geçirirler. Diğer alt türden biraz daha büyüktür.⁽³⁾

Türkiye'de leylek denince akla gelen, daha çok görülen ve yerleşimlerin yakınlarında bulunan beyaz leyleklerdir. Ülkemizde siyah leylekler çok daha az sayıdadır(%5) ve insanlarla etkileşim bakımından daha vahşi bir yapıdadır.

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE LEYLEKLERİN DAĞILIMI VE POPÜLASYONU

Leyleğin ürediği yerler; Orta ve Doğu Avrupa, Batı Avrupa'nın bir kısmı, Balkan Yarımadası, Pireneler, Kuzey Afrika (Tunus, Cezayir, Fas), Anadolu, Ermenistan, Azerbaycan, Doğu Irak ve İran'ı kapsamaktadır. Bunun yanında, bazı leylekler de Güney Afrika'da ürer ve orada göç etmeyen küçük bir popülasyon (nüfus) oluştururlar.⁽¹⁾

■ Üreme bölgesi ■ Kışlak □ Göç yolları

Beyaz leyleklerin coğrafi dağılımı ve göç yolları

Avrupa'da ilk Leylek sayımı 1934 yılında yapılmıştır. 1974 yılından itibaren de her on yılda bir düzenli olarak Avrupa çapında sayımlar yapılmaktadır. 2004-2005 yıllarında yapılan son Uluslararası Leylek Sayımı sonuçlarına göre tüm dünyada yaklaşık 230 bin çift beyaz leylek yaşamaktadır. ⁽⁴⁾ Batı popülasyonunda 112 bin, doğu popülasyonda ise 552 bin birey bulunduğu tahmin edilmektedir. Polonya, 52.300 çift ile Avrupa'da üreyen en büyük Leylek popülasyonuna sahip ülkedir. Tüm Türkiye'de 2011-2013 yılları arasında yapılan leylek popülasyonu tespit çalışmalarında, Trabzon, Rizre, Artvin dışında, 78 ilimizde 2481 farklı yerleşim yerinde 8683'ü aktif olmak üzere 9881 leylek yuvası sayılmıştır. ⁽⁵⁾

Yaklaşık olarak Dünyadaki her on beyaz leylekten sekizi ülkemizde konaklamış olan misafirlerimizdir. Göç yollarına ve popülasyon rakamlarına dayanılarak yapılan bu saptama, beyaz leylek neslinin devamı bakımından ülkemizdeki koruma faaliyetlerin önemini vurgulamaktadır.

Leylek nüfus çalışması, Türkiye'deki leylek sayısına ilişkin doğru bilgilere ulaşılmasını, leylek popülasyonundaki değişikliklerin nedenlerinin belirlenmesini ve ciddi bir azalışın olduğu tehlikeli durumlarda gerekli önlemlerin alınabilmesini sağlayacaktır. Leylek yuvalarının kontrolü sonucunda kuluçkaya yatan çift sayısı, yumurta sayısı, çıkan yavru sayısı, ölüm sebepleri ve sayıları gibi bilgilere ulaşılır. Üreme başarısı (çift başına düşen yuvadan uçurulan yavru sayısı) gibi bilgilerin her yıl düzenli olarak toplanması, o bölgede üreyen leylek popülasyonunun durumu, koruma önlemlerinin gerekliliği ve boyutu hakkında önemli bilgiler verir.

LEYLEKLERİN KORUNMA DURUMLARI

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) Kırmızı Liste (Red List) kriterlerine göre beyaz leylekler "Önceliği Düşük Tür (Least Concern-LC)" kategorisinde yer almaktadır. Beyaz leylekler, Kuşlar Direktifinin (79/409/EEC) Ek 1 Listesinde yer almakta ve Ramsar, Bonn ve Bern Andlaşmalarıyla da korunmaktadır. Ancak, Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi'nde (Kızıroğlu, 2008) ülkemizdeki statüsü A.3.1 yani, "Azalmakta=Declining" olarak belirtilmektedir. Bu koruma statüsü, gözlemlendiği bölgede eski kayıtlara göre azalmakta olan türleri ifade etmektedir.

Beyaz Leylekler amfibi, balık, böcek ve diğer kuş ve hayvanlarla birlikte yaşadıkları alanın kalitesini yansıtan bir gösterge türüdür. Besin zincirinin görece en üstünde yer alır. Bu yüzden, bu türün

çalışılması ve izlenmesi, buldukları ekosistemlerin ve içerdiği tüm türlerin korunmasına yardımcı olur. Ayrıca, bu tür çoğu insan tarafından bilinir, sevilir ve tespit edilmesi kolaydır. Yukarıda verilen sebeplerden dolayı, Beyaz Leylek genellikle "şemsiye" veya "bayrak" tür olarak kabul edilir.

HABİTATLARI(YAŞAM ALANLARI)

Yarı sucul bir kuş olan leyleklerin tercih ettiği yaşam alanları göl ve nehir kenarlarındaki açık ve geniş alanlar, sulak ve bataklık alanlar ile açık mera alanları olan bölgelerdir. Bu alanların azalması ile leylekler konaklayacak açık alanlar aramaya başladılar ve bazen insanların yerleşim yerlerine yakın yalnız bir ağaçta, bazen de çatıların ve elektrik direklerinin üstünde üremek için uygun yuva yerleri buldular. Beyaz leylekler, uzun ağaçlar ve çalılar ile kaplı alanlardan kaçınma eğilimindedirler.

Kızılırmak Deltası

Leylekler açık ve çayırılık alanları tercih ederler.

LEYLEKLERİN GÖRÜNÜŞLERİ VE DAVRANIŞLARI

Beyaz leylek, gaga ucundan kuyruk ucuna kadar 100 - 115 santimetre, ayaktan kafasının üstüne kadar 100 - 125 santimetre büyüklüğünde ve 2,5 - 4,4 kilogram ağırlığındadır. 195 - 215 santimetre kanat açıklığına sahip olan siyah kanat uçuş tüyleri ve vücut örtüleri olan beyaz tüyleri ile kendine özgü büyük bir göçmen kuştur.

Bir beyaz leylek portresi

Leylekler sürü özellikleri gösterirler.

Yetişkin beyaz leyleklerin uzun sivri gagaları, uçlarında kısmen perdeli ayakları olan uzun bacakları erişkinlerde kırmızı, yavrularda ise siyahtır. İnce uzun bir boynu ve gözlerinin çevresinde sürme gibi

görünen küçük siyah bir şerit vardır. Erkekler ve dişiler görünüşte aynıdır, ancak erkekler boyut olarak biraz daha büyüktür. Göğsün üzerindeki tüyler uzundur ve bazen eşine kur gösterileri yaparken kabartırlar.

Beyaz leylek yerde, başını yukarı doğru uzatmış halde, yavaş ve sabit bir hızla yürür. Dinlenirken başını omuzlarının arasına sokma eğilimindedir. Beyaz leyleklerin ana uçuş tüyleri yıllık olarak yenilenir ve üreme mevsiminde değiştirilir.

Beyaz leylek sessiz bir kuştur, ses telleri gelişmemiştir. Gagalarını hızla açıp kapatarak ve boğaz kesesi tarafından büyütülen takırtılar gibi gürültülü sesler çıkartırlar. Yavru leylekler yemek istediklerini ısığa benzer bir gıklama yaparak belirtirler ve büyüdükçe tipik gaga çatırtılarına başlarlar.

Leylekler yuvalarında çiftleşirler, yavrularını beraberce besler, büyütürler ve onları kış göçüne kadar savunurlar.

Leylek, üreme sezonu içerisinde yuvasına çok bağlıdır ve yuvasını diğer leyleklerin işgal etmemesi için şiddetle savunur. Leyleklerin %80'i yuva yerine sadıktır yani her yıl aynı yuvaya gelir ve sahiplenir, %83'ten fazlası ise eşlerine sadıktır yani her yıl aynı eşle çiftleşir (Barbraud et al., 1999). Eşini selamlarken sergilediği gaga takırdatma davranışının farklı bir çeşidini diğer bireylere karşı yuvasını korurken sergilerler. Bu davranış sırasında kanatlarını yarım açıp kapama hareketi yapar, hatta yuvaya konmak isteyen ısrarcı bireye karşı, kanatlarını açarak yuva üzerine eğilir ve böylece yuvayı korurlar. Yuvaya konan yabancı bir leyleği gagası ve kanatlarıyla iterek kovar. Yuvada kuluçka süresince ve yumurtadan çıkan yavruları besleme ve koruma sürecinde çiftler ortaklaşa görev yaparlar. Kuluçkaya yatmayan leylekler 40 - 50 kişilik gruplar halinde beslenebilecekleri sulak ve otlu alanlarda ve tarlalarda toplanırlar. Leylekler, etçil ve vahşi kuşlar olmakla birlikte, tehdit algılamadıkları ve ihtimam gördükleri takdirde, bunu değerlendirebilen ve insanlarla bir çeşit ilişki kurabilen bireylerdir.

LEYLEK YUVALARI

Yuvaların dış kısmı ağaç dalları ve çalı çırpıdan oluşur. İç kısmında üst katmanda ot demetleri, saman, poşet, bez parçaları, ve kâğıt gibi daha yumuşak malzemeler kullanılır. Yuva malzemesi olarak kullanılan naylon poşet parçaları yumurtadan çıkan yavrular için tehlikelidir. Leyleklerin yuvalarını her yıl onarır, yıllarca kullanması sonucunda yuva çok büyük ağırlığa ulaşabilir. Ortalama 500 kg olan leylek yuvalarının ağırlığı, bazen 2 tona ulaşabilir. Yuvanın yüksekliği ise, ortalama 90–200 cm ara-

sında değişmektedir. Leylek yuvaları küçük kuşların da işine yarar çünkü onlar da dallar arasındaki boşluklara kendi yuvalarını yaparlar. Leyleklerin alt komşuları arasında en sık rastlanan ev serçeleridir.

Beyşehir, Yeşildağ Leylekler Vadisi (Doğal Denge Derneğinin leylekleri koruma çalışma alanlarından biridir.)

Türkiye'deki leylek yuvaları genellikle birbirinden ayrı (bir köyde birkaç tane) veya küçük gruplar halinde kümelenmiş olarak bulunur. Bazen de çok dar bir alanda, örneğin bir elektrik nakil hattındaki ardışık direklerde veya geniş bir ağacın dallarında merdiven basamakları şeklinde yuva yapabilirler. Koloni şeklindeki yuvalara, yeterli besinin bulunduğu geniş açıklık arazilerde rastlanır. Örneğin, Konya İlinin Beyşehir İlçesindeki Adaköy ve Yeşildağ Mahallelerinin Leylekler Tepesi ve Leylekler Vadisi diye bilinen mezarlıklarında, bir kaç dönüm içindeki ardıc ağaç ağaçları üzerinde, sırasıyla 42 ve 29 aktif yuvada iki büyük leylek kolonisi her yıl kuluçkaya yatmaktadır.

Leylekler Vadisinde Doğal Denge Derneği ve Beyşehir Belediyesi ve MEDAŞ işbirliği ile 2017 yılında yerleştirilen yapay yuvalar ertesi yıl leylekler tarafından yuva olarak kullanılmıştır (Üstteki tellerde elektrik yoktur ve kaldırılacaktır, elektrik olan alttaki hat yalıtılmıştır).

LEYLEĞİN HAYATI

Kışı Afrika'nın çeşitli bölgelerinde geçiren leylekler Şubat ayının ortası ile Mart ayının başından itibaren Hatay İli üzerinden Türkiye'ye dönerler. İlk gelenler, yaşça büyük, deneyimli bireylerdir. Nisan ayından itibaren, yaşça daha küçük, genç bireylerden oluşan ikinci leylek sürüsü Türkiye'ye gelir ama bunların çoğu o yıl üremez. Üreme alanına ilk gelen bireyler erkeklerdir ve yaklaşık bir hafta içerisinde de dişiler gelir. Genellikle, bir önceki yılın yuvalarını kullanmaya devam ederler, yuvayı onarır veya

büyütürler. Eğer, gelen leylek kendisi için boş ve uygun yuva bulamazsa, yeni bir yuva yapmaya başlar. Yeni yuva 8 gün içerisinde yapılabilir.

Üreme dönemi, Türkiye’de çoğunlukla Mart ayının sonunda başlar. Kuluçka dönemi 33–34 gün sürer. Dişiler genelde her iki günde bir yumurta bırakırlar ve 2 ile 5 arasında yumurta yaparlar. Anne ve baba değişerek kuluçkaya yatarlar. Kuluçkaya yatma ilk yumurtanın yapılmasıyla başlar, bu sebeple civcivler aynı anda yumurtadan çıkmazlar. Yumurtadan ilk çıkan yavru genellikle kendisinden sonra yumurtadan çıkan kardeşlerinden daha büyük ve güçlü olur. Yavrular yumurtadan çıktıklarında kendi vücut ısılarını koruyamayacak durumdadırlar, çünkü ayakları üzerinde duramazlar. Bu nedenle, yuvada geçirdikleri süre boyunca, korunma ve beslenme açısından anne babalarına bağımlıdırlar. Uçana kadar yuvada geçirdikleri süre 58–64 günlük süre boyunca ebeveynler yavrularını, yuvanın zeminine kusarak beslerler. Soğuk havalarda üzerlerine yatarak, sıcak havalarda da üzerlerinde gölge yaparak yavruların vücut sıcaklıklarını korumaya çalışırlar.

Yeni yumurtadan çıkmış yavrular tamamen beyaz renkli hav tüyleriyle kaplıdır. 7. günde beyaz ve yünlü ikinci hav tüyleri vardır ve gagaları siyah, gözleri gri, bacak ve ayakları grimsi sarıdır. 3. haftada siyah omuz ve uçma tüyleri belirir ve yavru 45 günlük olduğunda tamamen tüylenir. Genellikle Haziran sonu Temmuz ayının ilk yarısı içerisinde yuvadan ilk uçuşları gerçekleşir.⁽⁵⁾

Yavru leylekler yuvadan uçuncaya kadar ebeveynleri tarafından korunur ve beslenirler.

Ağustos ayı geldiğinde leylekler yerde gruplar halinde birlikte hareket ederler veya gökyüzünde süzülerek göçe hazırlanırlar. Ağustos ayının ortasından itibaren, sürüler halinde Türkiye’yi terk ederler ve kışı geçirecekleri Afrika’ya binlerce kilometre uçarlar. Hasta, sakat ve yaşlı olanları, göç edemezler ve yazı geçirdikleri üreme alanlarında kalırlar.

Beyşehir'in, Yeşildağ Mahallesiindeki, Leylekler Vadisinde kışlayan leylekler.

İber Yarımadası'nda bulunan leylekler bazen kışı geçirmek için Afrika kıtasına göç etmeyebilir, ılıman kış mevsimlerinde, Avrupa'nın kuzeyinde üreyen leylekler de kışı Avrupa ve Türkiye'nin güneyinde geçirebilirler. Örneğin, 1980'lerin sonundan itibaren, her yıl artan sayıda leylek, Avrupa'nın kuzeyinde üredikten sonra, batı Avrupa'da Fransa ve İspanya'da kışı geçirmekte ve Afrika'ya geri dönmemektedir. İspanya ve Fransa'da üreyen leyleklerin bir kısmı da, göç etmeyerek üredikleri ülkelerde kışı geçirmektedir. Bunun sebebi kışın açık çöplüklerin, sulak alanların yeterli besini buldurması, üreme bölgelerinde daha ılıman geçmeye başlayan kışlar ve Afrika'daki kışlama alanlarında küresel ısınmadan kaynaklı, besin açısından çok elverişli olmayan iklimdir.

Leylek 21–26 yıl kadar yaşayabilir. Leylek yılda tek sefer üreyen bir türdür. ⁽⁵⁾ Bilinen en yaşlı leylek, halkalama çalışmalarından elde edilen bilgilere göre 39 sene yaşamıştır. ⁽¹⁾ Yavrular genellikle 3–4 yaşında ergenliğe erişirler. Dolayısıyla ilk defa ergenliğe eriştiklerinde üremek amacıyla kuzeydeki üreme alanlarına geri gelirler. 1 ve 2 yaşındaki leyleklerin büyük çoğunluğu, üreme çağına gelene kadar kışlama alanlarında kalır. ⁽¹⁾

LEYLEKLERİN BESİNLERİ

Beyaz leylek beslenme yönüyle gün boyunca tamamen aktiftir. Tercih edilen beslenme alanları sığ sulak alanlar, çimenli çayırlar ve tarım arazileridir. Beyaz leylek bir etoburdur (karnivor) ve hem yerden hem de sığ sudan çeşitli hayvanlarla beslenir. Avları; amfibiler, kertenkeleler, yılanlar ve kurbağalar, böcekler, balıklar, küçük kuşlar ve memeliler gibi sürüngenleri içerir.

Leylek avını yakalarken en çok görme duyusuna ihtiyaç duyar. Bu nedenle avını bulmasını güçleştirecek yoğun bitki örtüsünün olduğu alanları tercih etmez. Beslenirken otlaktaki suyun kenarında veya bir kemirgenin yuvasının başında hareketsiz, gagası avına yönelmiş şekilde durarak bekler.

Suda avlanan bir leylek

Yavrularına besin taşıyan bir leylek

Yumurtadan yeni çıkan yavrular ilk günlerinde genellikle solucan ile beslenirler. Yavrunun düzgün beslenebilmesi için, uygun kalori miktarında farklı besinlere ihtiyacı vardır. Bu yüzden yetişkin leylekler yavruları için günde 10 saatten fazla süre ile besin arayabilirler. Dört tane yavru büyütme zorunda olan bir leylek çiftinin yavrularına günde 3 kg yiyecek sağlaması gerekir.⁽¹⁾

LEYLEKLERİN GÖÇLERİ

Leylekler göçmen kuşlardır. Düzenli bir şekilde her ilkbaharda kışladıkları alanlardan üreme alanlarına ve her sonbaharda üredikleri alanlardan kışladıkları alanlara yolculuk yaparlar. Birçok kuş türü hayatta kalabilmek için sonbaharda yuvasını terkedip, güneye yiyecek aramaya gider.

Leyleklerin göçleriyle ilgili ilk çalışmalar Avrupa'da, gövdelerinde Afrika ok başı bulunan ve Almanca Pfeilstorch (ok leylekleri) adı verilen leyleklerin bulunmasıyla başlamıştır. Bu leyleklerin en bilinen örneği, 1822 yazında Almanya'nın Mecklenburg bölgesindeki Klütz şehrinde bulunan ve içi doldurularak saklanan leylektir.

Beyaz leylekler kış boyunca güneye göç ederler, çünkü karınlarını doyurabilmek için yiyecek aramak zorundadırlar. Kışın, Avrupa'nın kuzey kısmında yiyecek bulmak onlar için hiç de kolay değildir. Bu yüzden Afrika'ya doğru göç ederler. Leyleklerin bazıları kışı güney İspanya'da geçirirler ve bazıları daha güneye, orta Afrika'ya kadar gider. Yaklaşık 12.000 km uçtukları bile olur.

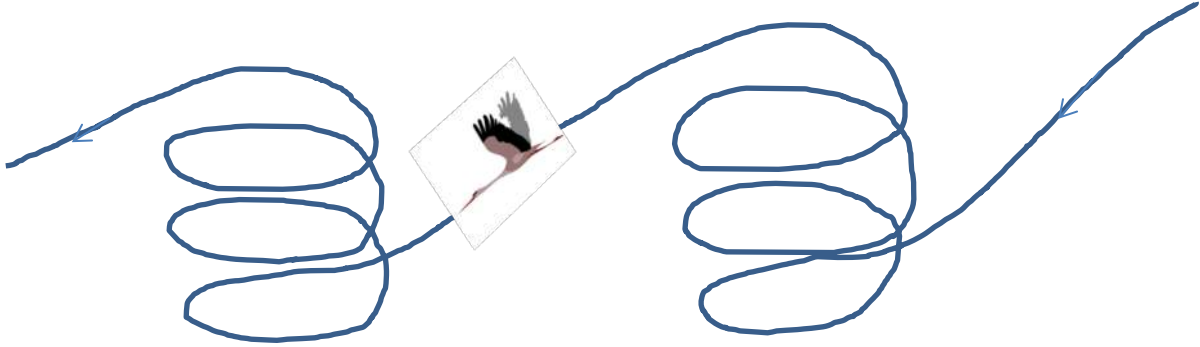

Leylekler, belirli hiyerarşik bir düzen içinde değil ama gruplar halinde uzun göç uçuşları yaparlar.

Dünyadaki leylek nüfusunun büyük çoğunluğunun göç ettiği iki ana göç yolundan biri Türkiye üzerinden geçer(%80). Diğeri Cebelitarık Boğazıdır. Hatay-Belen Geçidi ile İstanbul ve Çanakkale Boğazları, leyleklerin Türkiye üzerinden göçleri sırasında kullandıkları önemli geçiş bölgeleridir. Bu nedenle, Türkiye sadece topraklarında üreyen leylekler için değil, aynı zamanda Avrupa'da üreyen ve toprakları üzerinden güneydeki kışlama alanlarına göç eden leylekler için de önemli bir konuma

sahiptir. Çünkü, Türkiye leyleklerin göç sırasında dinlenmek ve enerji toplamak için ihtiyaç duyduğu sulak alanları ve tarım arazilerini barındırır.

Leylekler süzülerek göç eden kuşlardır. Süzülerek uçuş sırasında "termal" adı verilen, gündüzleri yerden yükselen sıcak hava kütlelerini kullanırlar. Termalin büyüklüğüne göre 3,300 metreye kadar yükseldikten sonra, bir sonraki termali yakalayana kadar alçalarak süzülürler. Böylece, göç sırasında kanat çırpılmaya oranla 20 kez daha az enerji harcarlar.⁽¹⁾ Termaller kara parçaları üzerinde oluştuğu için, leylekler göçleri sırasında kara parçalarına bağımlıdırlar ve genellikle büyük deniz kütlelerini kanat çırpılarak geçmekten **sakinirler**. Bu nedenle dar boğazlar üzerinden gündüzleri göç etmeyi tercih ederler.

Bir hava termalinde yükselen leyleğin yeniden yükselmek için bir diğer hava termaline süzülüşi.

Leylekler, yorucu ve tehlikeli olan göçlerini gerçekleştirmek üzere, binlerce yıldır birbirinden ilginç pek çok yetenek geliştirmişlerdir. Yapılan araştırmalar kuşların gündüz güneşe, gece ise ay ve yıldızlara göre uçacakları yönü tayin edebildiklerini göstermektedir. Kuşların çoğu gibi leylekler de gündüz vakti güneşe göre hareket ederler. Ayrıca, yapılan araştırmalar birçok hayvanın biyolojik pusulalara sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır. Göçmen kuşların boyun kısımlarında ferromanyetik taneciklerin bulunduğunu ve demir açısından zengin bir mineral olan "manyetit"ten oluşan bu taneciklerin yerkürenin manyetik alanına göre hassasiyet gösterdikleri keşfedilmiştir. Göçmen kuşlar, bu doğal pusulalarından göç esnasında en yüksek biçimde faydalanmaktadırlar. Dünyanın manyetik alanının kuvvet çizgilerine göre kendi konumlarını tespit ederek doğru yönü bulurlar. Kafalarının içindeki bu pusula sayesinde kapalı havalarda da yollarını kaybetmezler. Kuşların yönlerini koku alarak da bulabildikleri ortaya çıkarılmıştır. Havadaki zerrecikleri algılamak ve bunlar yardımıyla yer tespiti yapabilirler.

LEYLEKLERİN YAŞAMSAL SORUNLARI

Leylek de diğer bütün yabani canlı türleri gibi, kuraklık, uzun süren sağanak yağışlar ya da don gibi olumsuz hava koşulları, fırtına ya da yıldırım düşmesi sonucu yuvasının hasar görmesi veya yırtıcı hayvanların saldırıları gibi bazı doğal olaylardan olumsuz yönde etkilenir. Bu tür tehlikeler her zaman olabilir ama leyleklere yönelik tehlikeler bunlarla sınırlı kalmaz. Leylek, insandan kaynaklanan tehditlerle de başa çıkmak zorundadır. Bunlar kısaca;

- Beslenme alanlarının ve yuvalama alanlarının azalması/yok olması:
 - ✓ Sulak alanların yok olması,
 - ✓ Yoğun tarım uygulamaları,
 - ✓ Doğal alanların ve boş arazilerin yok olması.
- Enerji nakil hatlarından kaynaklanan tehlikeler.
- Yuvaya taşınan çöplerin leyleklerin vücuduna dolması.
- Kimyasal maddelerle zehirlenme.
- Ulaşım araçlarının çarpması.

- Avcılık.

Elektrik teline takılan leylek, itfaiye ekiplerince kurtarıldı (Önce Vatan, 03.07. 2018).

(İleri Gazetesi, 13.04.2019)

DÜNYA KÜLTÜRÜNDE LEYLEKLER

Leylek kelimesi dilimize Farsça ve Arapça'da kullanılan ve leyleğin gagasıyla çıkardığı sesi yansıtan, 'legleg' ya da 'leklek' kelimesinden gelir. Eski Çin'de leylekler yuvalarına sadakatlerinden dolayı uzun yaşamın simgesi sayılırdı. Eski Mısır'da olduğu gibi birçok farklı kültürde leylek doğruluk, iyilik, saflık, adalet ve sadakati simgeler. Hıristiyanlar, leyleğin onlara kaderlerinden mesaj getirdiğine inanırlardı. Ayrıca Müslümanlar, göç yollarında kutsal sayılan topraklar üzerinden de geçtiği için leyleğin hacı olduğuna inanırlar ve leyleğe "Hacı Leylek" ya da "Hacı Baba" derler. Bu sebeple leylek yuvalarını bozmaktan veya yuvalara zarar vermekten kaçınılır. Mevlana'ya göre leylek kuşların şeyhidir. Avrupa kültürlerinde olduğu gibi bizim kültürümüzde de leyleğin bebek getirdiğine inanılır. Leylek, ayrıca öykülere, masallara da konu olmuş, La Fontaine'in fabllarında yer almıştır.

Leyleğin bebek getirişini gösteren resim

Tilki ile Leylek fablının resmi

Ünlü şair ve yazar Ahmet Haşim, “Frankfurt Seyahatnamesi” adlı eserinde, Osmanlı Dönemi’nde Bursa’da HaffaflarÇarşısı esnafının aylıkla tuttuğu yaşlı bakıcıların, hergün sadaka parasıyla işkembe alıp bakıma muhtaç kuşlara dağıttığını yazmıştır. Ayrıca, yine o dönemde Bursa’da Vakf-ı Gureba-i Laklakan adında, yaşlı ve sakat leyleklerin göç sırasında veya tüm yıl boyunca bakıldığı “Garip Leylekler Vakfı” bulunmaktaydı. Bu dönemde dünyanın hemen hiçbir yerinde doğanın korunması ve kuşlar ile ilgili bir örgüt olmamasına rağmen Anadolu’da böyle bir kuruluşun olması çok önemlidir.

Eskiden Polonya’da göç mevsiminde leyleklere, leylek ayağı biçimli çörekler hazırlanır ve bu çörekler çatılardaki leylek yuvalarına “Hoş geldin, evimize bereket getirdin” hediyesi olarak konulmuş. Ülkemizde de benzer bir geleneği Tokat İlimizde görüyoruz. “Leylek Giliği” de denilen “Taş Ekmeği” ilkbahar göçünde hazırlanır ve bereket olsun diye leyleklere atılmış (Gilik, parça anlamındadır.)

LEYLEKLER HAKKINDA AYIRT EDİCİ BİLGİLER

	<p>Kuş Sınıfındaki Yeri Sınıf : Kuşlar (Aves) Takım : Leyleksiler (Ciconiiformes) Aile : Leylekgiller (Ciconiidae) Cins : Leylek (Ciconia) Tür : Beyaz Leylek (<i>Ciconia ciconia</i>)</p>
	<p>Yetişkin Leylek Kilosu : 2.5–4.4 kg Boyu : 100–125 cm Kanat açıklığı: 195–215 cm Gagasının uzunluğu: 16–20 cm Yaşam süresi: 21-26 yıl</p>
	<p>Yuvası Ağırlığı : yaklaşık 500 kg, azami 2 ton Yüksekliği : 0,5 – 1,5 m, azami 2,5 m Çapı : 1 – 1,5 m, azami 2 m</p>
	<p>Yumurtası Rengi : Kireçli beyaz Boyutu :Yaklaşık 74 x 52 mm Kuluçkaya yatırılan yumurta sayısı: 2 – 5 Kuluçka süresi: 33 – 34 gün</p>
	<p>Yavrusu Ağırlığı : 60 g (doğduğunda) Yuvada geçirdiği gün sayısı: 58 – 64 gün Rengi : siyah gagalı ve siyah bacaklı Vücut örtüleri: beyaz renkli hav tüyleri</p>

KAYNAKLAR

1. Gençođlu, G.A; Göcek, Ç. (2007). Leylek Etkinlik Kitabı, s.7-11-14 Kuş Araştırmaları Derneği
2. Elliott 1992, s. 460–61.
- 3 . Ali, Salim; Ripley, S. Dillon (2001). Handbook of the Birds of India and Pakistan, Volume 1 (2. bas.). Hindistan: Oxford University Press. ss. 99–101.
4. Rasmussen, Pamela C.; Anderton, John C. (2005). Birds of South Asia: The Ripley Guide. 2. Washington: Smithsonian Institution and Barcelona: Lynx edicions. s. 63.
5. Döndüren Ö.(2015). “Gediz Nehri Havzası’nda Leylek (*Ciconia Ciconia* L., 1758) Popülasyonunun Tespiti, Popülasyon Değişimlerinin ve Popülasyonu Etkileyen Etmenlerin Belirlenmesi ile Türün Göç Dinamikleri Üzerine Araştırmalar”. Ph.D. Thesis, Ege Üniversitesi, s. 21.

Bursalı balıkçı Adem Amca ve dostu leylek Yaren Ulubat Gölünde 5 yıldır her yaz birlikte balık avına çıkmaktadırlar.

Doğal Denge Derneği;

- Doğanın ve türlerin korunması, biyoçeşitlilik, organik tarım, ekoturizm, alternatif enerji kaynakları konularında projeler hazırlayan ve uygulayan,
- Öncelikle kadınlara, çocuklara ve gençlere yönelik sürdürülebilir gelişme, doğal denge, kaynak değerler ve çevrenin korunması konularında eğitim programları hazırlayıp uygulayan,
- Biyoçeşitlilik, doğa ve türlerin korunması, eko-tarım, eko-turizm, çevre yönetimi vb. konularda danışmanlık hizmetleri sunan,
- Doğa dostu alternatif gelir getirici faaliyetleri geliştirip destekleyen,
- Uluslararası doğa koruma kuruluşlarıyla işbirliği içinde, uluslararası doğa koruma kriterlerinin ülkemizde uygulanmasına katkı sağlamak için çalışmalar yapan,
- Çevre mevzuatının oluşturulmasında ve doğal kaynakları koruma anlamında, kamusal karar süreçlerine hak temelli savunuculuk çerçevesinde müdahil olan,

Mesleklerinde uzman niteliklere ve çevre konusunda geniş birikime sahip gönüllüler tarafından kurulduğu 2004 yılından beri çevre ve doğa koruma konularında faaliyet göstermektedir.

Adres: Menekşe 2 Sokak, No: 19/17, Kat 5, Kızılay / Ankara

Telefon : 0312 425 3025

E-Posta : bilgi@dogaldengederneği.com

Web adresi: www.dogaldengederneği.com

Hazırlayan : Nevzat Ağaoğlu